

Författarnas Österbotten

Platser, miljöer och fenomen
ur den svenskösterbottniska litteraturen

Del 1 **2** 3 4 5 6

Författarnas Österbotten

Del 2

Redaktör:

Charlotta Järf

Redaktionsråd:

Ralf Andtbacka

Alice Lillas

Vivan Lygdbäck

Carita Nyström

Maria Sandin

Ulla Sweins-Haustein

Utgiven av

KulturÖsterbotten

Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur

Handelsesplanaden 23 A

FI- 65100 VASA

www.kulturosterbotten.fi/brosttoner

www.kulturosterbotten.fi/forfattare

info@kulturosterbotten.fi

Publikationen har utkommit med stöd av Statens litteraturkommission,
Svenska folkskolans vänner och Svenska kulturfonden.

Citaten publiceras med tillstånd av författarna eller rättsinnehavarna

© Författarna (citaten) och KulturÖsterbotten (övrigt)

Pärbild: Charlotta Järf/ KulturÖsterbotten

Grafisk formgivning och ombrytning: Charlotta Järf/ KulturÖsterbotten

Tryck: Waasa Graphics Oy, Vasa 03/2010

Upplaga: 8 000 ex

ISSN: 1798-0801

Innehåll:

Förord	...5
Berglund, Berndt	...6
Bergman, Siv	...8
Björkholm, Edit	...10
Björkman, Lolan	...12
Bondestam, Anna	...14
Bäck, Håkan	...16
Dahlgren, Alta	...18
Eklund, R.R.	...20
Granholm, Olof	...22
Granvik, Erik	...24
Gripenberg, Catharina	...26
Hagman, Toivo	...28
Herrgård, Elin	...30
Huldén, Evert	...32
Krokfors, Hjalmar	...34
Lybeck, Mikael	...36
Lång, Fredrik	...38
Nygren, A.J.	...40
Pali-Maj (Maria Berg)	...42
Sandström, Peter	...44
Starck, Arlette	...46
Stockhammar, Hilma	...48
Sundgren, Tatiana	...50
Södergran, Matilda	...52
Tallmark, Alfred	...54
Wik, Inga-Britt	...56
Ågren, Erik	...58
Österberg, Anna-Lisa	...60
Östman, Catharina	...62

Förord

Österbotten är ett författartätt landskap. Genom historien har flera nationellt ovärderliga författare vuxit upp på de svenskösterbottniska slätterna. Som vördiga galjonsfigurer har Topelius och Runeberg banat väg för en lång rad framgångsrika skrivande österbottningar. Skriften som Du håller i din hand har kommit till för att Du ska få chansen att lära känna några av våra historiska och nutida svenskösterbottniska författare.

Författarnas Österbotten handlar dock inte bara om författarna utan utgör även en guide till österbottniska platser, miljöer och fenomen. Igenkänningsfaktorn är hög för alla österbottningar. Vi får läsa om den säregna österbottniska mentaliteten, vi blickar ut över den österbottniska naturen och besöker konkreta platser i vår närmiljö eller vårt förflutna. Lolan Björkman låter oss uppleva livet på spetälskehospitalet i Kronoby, medan Anna Bondestam målar upp den krigstida miljön på Skatan i Jakobstad. På äkta kvevlaxdialekt ger A.J. Nygren oss ett smakprov på österbottniska dialekter, medan Fredrik Lång filosoferar kring österbottningsars säregna sinne.

De 29 författare och miljöer som vi har valt att presentera i Författarnas Österbotten del 2 utgör bara en bråkdel av hundratals värdefulla författare och miljöer som kunde lyftas fram. I urvalet har vi haft ett öppet sinne, utan rangordning och värdeskala. Ingen har prioriterats högre än någon annan. Därför kommer andra författare och miljöer att figurera i kommande delar av Författarnas Österbotten.

Detta häfte är den andra delen i en serie häften kring svenskösterbottnisk litteratur. Del 1 i serien Författarnas Österbotten utkom i mars år 2009. Serien ges ut av KulturÖsterbotten vid Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur (SÖFUK) inom ramen för litteraturprojektet Brösttoner. I projektets referensgrupp medverkar författarna Ralf Andtbacka och Carita Nyström, undervisningsrådet Alice Lillas, bibliotekschef Ulla Sweins-Haustein (Korsholms kommunbibliotek), redaktör Maria Sandin och kulturchef Vivan Lygdbäck (KulturÖsterbotten). Projektledare och redaktör för Författarnas Österbotten del 2 är Charlotta Järf (KulturÖsterbotten).

Nu är det dags att inleda rundturen genom litteraturens Österbotten.

Stort nöje på resan!

Foto: Berndt Berglund

Den plattaste orten i Österbotten

”För mig var en stad det samma som asfalt, höghus, ett torg stort som en fotbollsplan, gränder där stulna cyklar lämnats åt sitt öde. En stad skulle ha skolor i betong, restauranger, pizzerior med rutiga dukar, sportaffärer, tennisbanor och åtminstone en isstadion.

En stad var ingen stad utan ett sjukhus i åtta våningar där kroppsdelar kunde bytas mellan patienterna. Gatubilden hade jag klar för mig; det skulle lukta hamburgare, tobak, parfym och rivstart. Pojkarna skulle dölja sig bakom solglasögon och vissla efter bönor i snäva jeans. Vid regn skulle man kunna söka skydd under optikers parasoll och råkade man få tråkigt kunde man kliva på Finnairs buss för en tur ut till terminalen för inrikesflyg. Från luften sett skulle en stad ha en symmetrisk indelning och man skulle se hur nya höghus tog form där lyftkranarna reste sig som Eiffeltorn mot molnen.

En stad skulle ha allt det som Åsen saknade, lantortshålan som delades av ett huvudstråk, Centrumvägen. Stråket hade faktiskt en refug och ett stycke trottoar utanför kommunhuset och det korsades av några mindre vägar, eller tvärgator som de antagligen skulle komma att kallas i den nya staden – som trots sitt namn var den plattaste orten i Österbotten.”

Ur Raggarpiss (2006) av Berndt Berglund

ÅSEN kan gott och väl kallas för Österbotten i ett nötskal – åtminstone om man frågar Berndt Berglund. Orten Åsen i hans bok *Raggarpiss* är nämligen en salig blandning av österbottniska småstäder och byar. Kosmetiskt sett härstammar de flesta miljöer i boken från Kristinestad och Lappfjärd.

Berndt, som är uppvuxen i Sydösterbotten, har återuppväckt sin barndoms miljöer. Liksom de flesta unga ansåg också Berndt att hans hembygd var en riktig håla och på den grunden föddes landsortshålan Åsen. Eftersom Berndt har bott i Nykarleby och i dag är jakobstadsbo, var det naturligt att geografiskt placera Åsen i norra Österbotten.

Källa: Berndt Berglund

Berndt Berglund

BERNDT BERGLUND

Född: Kristinestad 1965

Bor: Jakobstad

Han är författare och filmare, men också utbildad kock. Han började med att skriva revyer och spex för lokala amatörteatrar, och år 1996 debuterade Berndt med diktsamlingen *Avgudanakenhet*. Sedan dess har han gett ut bl.a. två diktböcker och två romaner. Berndts författarskap kännetecknas av ett starkt bildspråk och en filmatisk dramatik. Senaste romanen *Raggarpiss* (2006) är en samtidsroman med avspeglingar i 1970-talets skola, uppväxt och förnedring. Illusionslöst tecknar han där pulserande bilder av vardagsverkligheten.

Källor: www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html
www.labyrinthbooks.fi/pdf/5nya.pdf
www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Museiverket

Neandertalare i Varggrottan

”Vi satte oss vid en lägerplats för att dricka saft. Jakob berättade om Bötombergen. Flera forskare tror att det bodde människor där redan för hundratusen år sedan, människor som jagade mammutar, fiskade, plockade svamp och bär och kryddade maten med myror.

– I morgon går vi till Varggrottan, som är Finlands största grotta, och fotograferar. Det finns inte någon annan plats i Norden där man har hittat så gamla spår efter människan, sa Jakob.

För mig spelade det ingen roll hur många neandertalare som hade bott i grottan eller hur länge de hade bott där. Jag tänkte bara på en snigel med ögon på skaft.”

Ur Fotoklubben (2007) av Siv Bergman

VARGGROTTAN ligger på gränsen mellan Kristinestad och Bötom i norra sluttningen av Vargberget. År 1996 hittade man där de första förhistoriska föremålen i samband med att grottan tömdes på jordmassor för att bli en sevärdhet. Arkeologiska utgrävningar har senare visat att neanderthalmänniskan bott i grottan för ca 75 000 – 125 000 år sedan. Det var precis innan den nuvarande människan uppenbarade sig i Europa. Varggrottan är en unik sevärdhet. Det är Finlands äldsta och enda s.k. paleolitiska fornlämning, som representerar den äldsta stenåldern.

Källa: www.nba.fi/sv/varggrottan

Siv Bergman

SIV BERGMAN

Född: Munsala 1955

Bor: Kristinestad

Siv är utbildad klasslärare och hennes böcker riktar sig till det yngre gardet. Som liten var Siv själv en storkonsument av litteratur och det var då drömmen om att bli författare föddes. Debutboken *Om jag inte får bli kung* utkom år 1992. I sina böcker flätar Siv ofta in hur viktigt det är att vara den man är. Hon vill ge barnen läslust, trygghet och glädje. Siv är även en duktig fotograf och hennes vackra naturbilder har bland annat publicerats år 2009 i John Vikströms bok *Strömmar av löften*.

Källor: www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html
www.kulturosterbotten.fi/forfattare

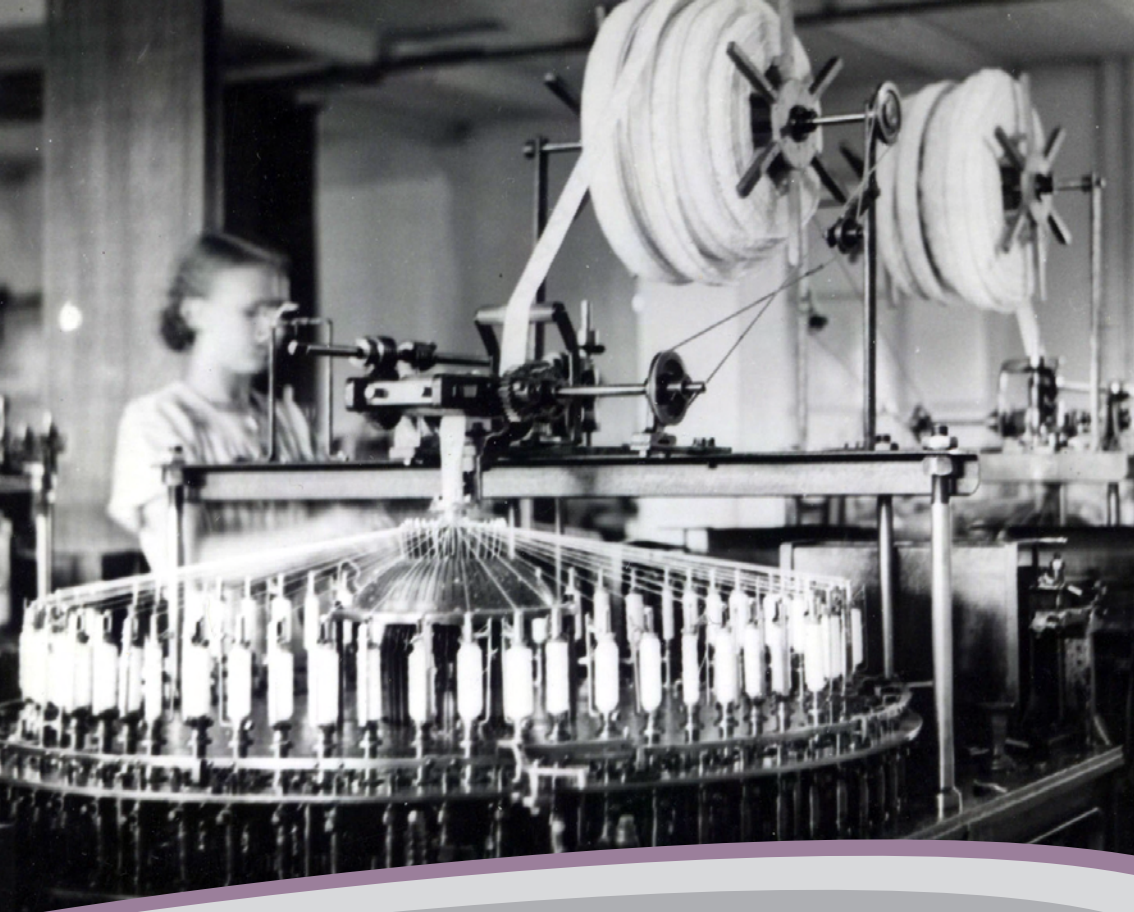

Foto: Jakobstads museum

Ett hav av spetsmaskiner

”Maja far med högsta fart över torget. Viker av in på spetsfabrikens gårdsplan. Hoppas av cykeln och ställer in den i cykelstället. Svettig och flämtande rusar hon in i fabriken. Drar på sig arbetsrocken. Hon ser avundsjukt på de unga flickorna, som kommer till arbetet fräscha och utvilade. Hur länge är det sen hon kände sig utvilad?

Hon skyndar in i arbetsrummet. Hennes blick svävar ut över ett hav av spetsmaskiner. Och många av dem, dussinnet minst, har hon på sin nacke att sköta. Hon förser sig med en krok och går till sin plats i rummet. Börjar granska sina maskiner. Spolarna med det vita och fina garnet är placerade i en cirkel runt maskinen. Men somliga spolar är tomma. Dem måste hon först ersätta med nya. Hon torkar svetten av sina grova och sträva händer, innan hon näns ta i det fina garnet. Med hjälp av kroken fäster hon garnet vid maskinen. När hon är färdig med sitt arbete trycker hon på knappen, och maskinerna börjar snurra runt, runt. När alla maskiner är i gång, fylls hela rummet av ett surrande ljud. Men Maja fäster sig inte vid det. Hon har stått så länge vid sina maskiner, att hon är van vid oväsendet. Hon står med kroken i handen och iakttar trådarna noga. Ibland snor de sig om varandra, och då måste hon ingripa. Reda upp trådarna med kroken. Det går inte att slappna av när man ska sköta en maskin.”

Ur Vårströmmar (1960) av Edit Björkholm

LASSFOLKS BAND- OCH SPETSFABRIK i Jakobstad grundades år 1911 av Anders Lassfolk. Den producerade inte bara spetsar för dekoration utan också allehanda vävda band, gummiband och sadelgjord. I mitten av 1950-talet byggdes fabriken ut längs Södermalmsgatan. Utbyggnaden av Lassfolks fabrik fortsatte också i början av 1960-talet. Omkring 1960 fanns i fabriken ca 600 spets- och bandmaskiner som tillsammans producerade ca 20 miljoner meter band per år.

Källa: Jakobstads museum

Edit Björkholm

EDIT BJÖRKHOLM

Född: Jakobstad 1899

Död: Jakobstad 1987

Edit Björkholm var utbildad lärare, men verkade som småbrukare. Hennes romaner handlar om folkliv och slitsam vardag på den österbottniska landsbygden och i småstaden. De tar också upp brytningen mellan gamla och nya tider. Edit skrev även noveller, dikter och kåserier till antologier och tidningar. Hon tillhörde gruppen Skrivarna i Jakobstad.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

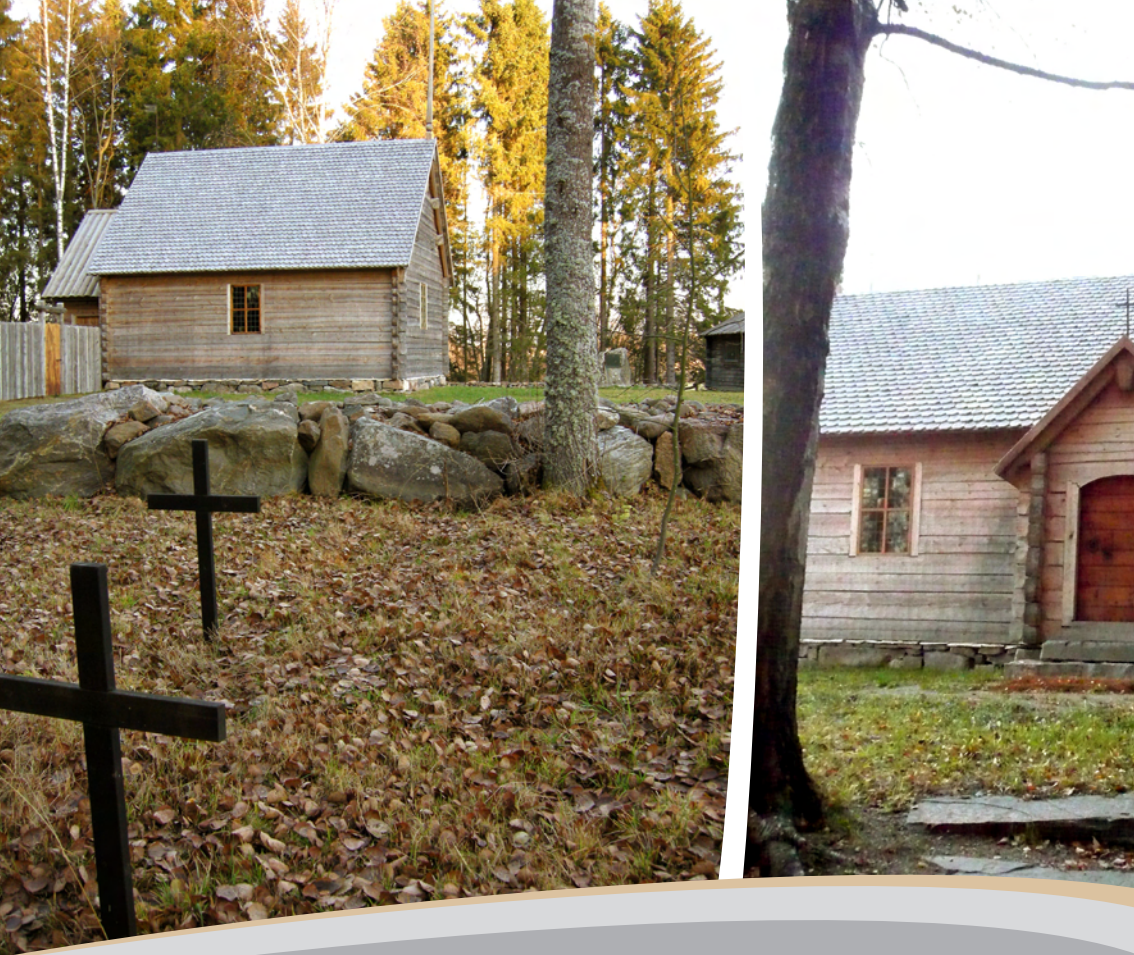

Foto: Charlotta Järf

De spetälskas område på Korpholmen

“Jag minns mitt första möte med Korpholmen. Hur ängslig och rädd jag var. Hur ogästvänligt landskapet tedde sig. Granskogen verkade tät och mörk och marken tycktes bestå av endast sten. Mest skrämmande var ändå åsynen av staketet som inhägnade de spetälskas område. Jag visste att jag inte hade någon återvändo, att jag skulle sluta mina dagar innanför staketet. Men området innanför är bevuxet med enbart lövträd. Höga aspar, rönnar och björkar. Om somrarna är det ljust och vackert, nästan som att vistas i en katedral. Ofta strövar jag omkring där i maj och juni när det är som vackrast. Det sjunger av liv och växtkraft. Det händer att jag grips av tacksamhet inför den storartade skapelsen och kommer ihåg tiden när jag var bonde. För bara en fågels eller ett träds skull. När storspoven hörs över älven från ängarna vid Brätö är jag nästan lycklig.”

Ur I mörkret skyddad av ljus (1998) av Lolan Björkman

SPETÄLSKEHOSPITALET vid Korpholmen i Kronoby tog emot sina första patienter år 1631. Hospitalet var ett av de större i sitt slag i Finland under 1600-talet. I början var de intagna i huvudsak spetälskesjuka, men från och med slutet av 1600-talet intogs även mentalsjuka och blinda, då antalet som insjuknade i spetälska drastiskt minskade. Patienter anlände i början från hela kustremsan från Malax i söder till Karlö i norr, men snart kunde hospitalet ta emot sinnessvaga från ett mycket större område. Verksamheten upphörde år 1841. På området finns den gamla begravningsplatsen bevarad. En kyrka som motsvarar den gamla kyrkan och en klockstapel nyuppfördes år 2006-2007.

Källa: *Lolan Björkman*

Lolan Björkman

LOLAN BJÖRKMAN

Född: Kronoby 1953

Bor: Kronoby

Som ung studerade Lolan vid Svenska Österbottens Folkhögskola - Folkakademi (SÖFF) och verkade därefter några år som kyrklig ungdomsledare. Lolans skrivkarriär fick sin början när hon skrev för ungdomssidan i Österbottningen. Debuten kom år 1976 med lyrikboken *Sekunder av klarhet*. Lolan ser litteraturen som en ventil och en väckarklocka, något som speglar nuet och vardagen. Hon vill väcka ett engagemang, ha ett ärende, ett budskap.

Källa: www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html

Foto: Charlotta Järf

Uppe på Skatan

”De bodde uppe på Skatan, där nästan alla stadens arbetare bodde, vid en bred och ful gata kantad av låga trähus och lutande plank. Men för Rut var den ingen ful gata, för där var liv och rörelse både morgon, middag och kväll när fabriken och verkstäderna fylldes och tömdes. Då rann där fram en jämn ström av sotiga karlar i blåa blusar och små råttgrå kvinnor i fransade ylleschalar och med duk på huvudet och nätkassar i händerna. Ännu för några år sedan hade de där nätkassarna spritt kring sig en härlig doft av färskt, varmt bröd om kvällarna, men nu hängde de oftast slaka och tomma.”

/.../ ”Verkligheten var något helt annat. Den var hela det övriga kvarteret, de stora, smutsiga gårdsplanerna med långa, spännande uthuslängor, stall och fähus, bodar och stinkande slaskbrunnar. Den var mörka kök med trätande barn och trötta, jäktade kvinnor, som alltid tjatade. Den var gräset på marken, som luktade gott om våren, när man satt och lekte på Qvistens övervuxna stenmur med Elli och Tyra, och fars lungshot och den eviga lysollukten hemma.”

Ur Klyftan (1946) av Anna Bondestam

SKATAN alias Normalm fick sina första två kvarter inritade år 1783 i Jakobstads stadsplan, vilka skulle bli riktgivande för Skatas utformning ända till våra dagar. I början av 1800-talet kom byggnadsverksamheten igång på allvar i området. Bland Skatas första invånare fanns allt från borgare, hantverkare och sjömän. När Jakobstad brann år 1835 ödelades stora delar av staden, men Skata bevarades. I slutet av 1800-talet fick Skatas bosättning allt mer karaktären av en arbetarstadsdel.

Skata har inte bara varit ett bostadsområde utan här har funnits både verkstäder, bagerier, butiker och hantverkare. I början av 1900-talet hade Skata fått den omfattning som det har i dag och delvis också de byggnader som ännu finns kvar. I dag utgör Skata ett ypperligt exempel på nordiskt trähusbyggande och räknas som ett av de viktigaste områdena då man talar om trähusmiljöer i Norden. Det är också med sina 144 tomter Finlands största trähusområde och ett byggnadshistoriskt kulturarv.

Källa: Jakobstads museum

Anna Bondestam

ANNA BONDESTAM

Född: (Elfving) Jakobstad 1907

Död: Jakobstad 1995

Anna Bondestam är en av de främsta socialskildrarna i finlandssvensk litteratur. Hon behandlade främst den finlandssvenska arbetarklassen i sitt författarskap, ofta i ett historiskt och socialt perspektiv. Anna var familjens enda barn och fick således möjligheten att studera. Hon blev filosofie magister vid Helsingfors universitet år 1932. Hon debuterade 1936 med den historiska romanen *Panik i Röллеby*, en dräplig skildring av 1700-talets ståndssamhälle. Romanen *Klyftan* (1946), som Bondestam ansåg vara sitt bästa skönlitterära verk, behandlade Finlands inbördeskrig ur ett barns perspektiv. Under sina senare år ägnade sig Bondestam åt historisk sakprosa.

*Källor: www.kulturosterbotten.fi/forfattare
www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html
www.fredrika.net/jakobstad/bondestamsamlingen.htm*

Foto: Rökiö, Vörå (1926) Österbottens traditionsarkiv, Erik Häggblunds samling

Vörå å kilometer efter kilometer

”Den är ingenting märkvärdigt
liknar ställvis en bäck
men är ändå vår å
finns till och med
i namnet på vår bygd
den börjar så sakta
söker sej fram
genom skogar och myrar
slingrar sej
rinner mest makligt
genom feta åkrar
förbi gård efter gård
by efter by
kilometer efter kilometer
ibland nästan övertäckt
av det påhängsna älggräset
ibland så bred
att vi ser mer av vattnet
brunt som urkokad kaffesump
ibland tar den sej för
att forsa så smått
speglar ofta

som andra vattendrag
de vita molntapparna
och den blygråa hösthimlen
korsas utan svårighet
av ett otal broar
sväller över alla bräddar
då snösmältningen är häftig
och regnen envisa
blir till slut nästan en liten älv
och mynnar ut
i den vassruggiga havsviken

Så flyter
och forsar
och trilskas livet
för oss vöråbor
och alla andra syndare
och långtare
på väg mot evigheten
och den slutliga uppgörelsen med
Gud”

Ur Någon andas bakom väggen (1994) av Håkan Bäck

VÖRÅ Å är belägen mellan Nykarleby älv och Kyro älv, och rinner huvudsakligen genom Vörå kommun. Ån är 35 km lång och mynnar ut i havet ca 35 kilometer nordost om Vasa. Hela vattendraget utgör ett värdefullt kulturmiljöobjekt. Inom flodområdet har det funnits bosättning ända sedan järnåldern. Vörå ådal har varit bebodd alltsedan 1400-talet. Problemet med Vörå å är sedan flera decennier tillbaka de ofta återkommande översvämningarna. Dessa har framför allt drabbat odlingsmarkerna, men har även vållat skador på bebyggelsen i området. Den största översvämningen någonsin inträffade år 2004, då åtskilliga bostäder och affärsfastigheter skadades och åkermark lades under vatten. Ända från 1970-talet har kommunen anhållit om statsbidrag för att rensa ån, och den senaste översvämningen påskyndade processen. Under år 2010 ska rensningen vara klar och då torde ån klara ett nytt skyfall.

Källa: Intervju med Martin Ollqvist, Vörå kommun

Håkan Bäck

HÅKAN BÄCK

Född: Vörå 1911

Död: Vörå 2000

Håkan var kyrkoherde i Vörå. Han skrev kristen lyrik och har en psalm (nr 490) i den finlandssvenska psalmboken. I boken *Någon andas bakom väggen* berättade Håkan om sin släkt, om egna "minnen härifrån och därifrån" samt om gångna tiders människor och händelser i Vörå.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Johan Geisor

Gula näckrosor solar sig på den blanka ytan

”Rågen böljade vid sidan af vägen, åker vid åker så långt ögat såg. Österbottens rikedom! Det var som ett gult haf med låga skogsstränder vid horisonten. Midt i hafvet kunde det dyka upp en gård, som en ö, och sedan var det långa sträckor åker, innan ängarna på nytt togo vid. Utmed åstrandén, där gula näckrosor solade sig på den blanka ytan, hängde alar och videbuskar i sparsamma klungor. På trädessåkrarna gingo fåren bråkande och grå och gnagade det dammiga gräset.”

Ur Små stugor. Studier från Sydösterbotten (1894) av Alta Dahlgren

DEN ÖSTERBOTTNISKA NATUREN präglas av storlagen skärgård och imponerande älvlandskap, öppna slätter och vidsträckt skog. Österbotten är ett mångsidigt landskap rikt på upplevelser. Här finns förtjusande trähusstäder, en karg och vacker skärgård, landsbygdsro men också städernas puls. Landhöjningen är ett unikt naturfenomen som hela tiden formar strandlinjerna och kusten i Österbotten. Regionens städer byggdes med noggrann planering, vilket på många håll kan märkas ännu i dag. Redan på 1600–1700-talet fanns rutplaner med regelbundna kvarter, raka gator och öppna platser.

*Källor: Österbottens kulturprogram 2009-2013
www.kulturosterbotten.fi
www.osterbotten.fi*

Alta Dahlgren

ALTA (ANNA) DAHLGREN

Född: Vasa 1868
Död: Norge 1908

Alta började skriva i barntidningen Nya Trollsländan i mitten av 1880-talet. Då gick hon i Vasa Fruntimmersskola och fortsatte sina studier vid Svenska fortbildningsläroverket i Helsingfors. Hon publicerade en novellsamling samt dikter, berättelser och artiklar i en rad tidningar och tidskrifter. Alta fungerade som redaktör för olika barntidningar och för en minnesbok om Zacharias Topelius. Familjen Topelius var hennes närmaste vänner och hon bodde hos dem på Björkudden i Sibbo under flera år på 1890-talet. En kort tid var hon bosatt i Nykarleby och slutligen i Norge.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Charlotta Järf

Ett allvarsamt tegelhus mitt bland träna

”Den första tiden är staden ett kaos för Edgar. Huskolosser och parker och utsikter byter plats, skakas om som i ett stort såll medan han vänder ryggen till. Människor och fordon och båtar snor om varann i en outgrundlig röra. Det är omöjligt för Edgar att få stadsbilden i hemmets närmaste omgivning klar för sig. Ett stenkast från butiksdörren blänker vatten, men ett vatten som inte får vara som det vill utan skärs sönder och oroas av båtar och bryggor och människor som fäktar på stranden. Hela fjärden rycker till vid skriken och bullret, tycker han. Till höger ser det lugnare ut; där reser sig mäktiga trån på en kulle vid stranden. Det är visst en park. Mitt bland träna sträcker ett allvarsamt tegelhus ut sig – vad har det att skaffa på det stället? Och får man gå på sandplanen framför huset?”

Ur Ny dag börjar (1944) av R.R. Eklund

HOVRÄTTEN I VASA grundades år 1776. När Kung Gustav III på sin eriksgata försommaren 1775 anlände till Tavastehus, fattade han den 20 juni 1775 ett formellt beslut om administrativ och judiciell indelning. Jurisdiktionen omfattade länen Vasa och Uleåborg. Den nuvarande domkretsen är något mindre. Vasa hovrätt har under sin 225 år långa verksamhet arbetat oavbrutet trots svåra perioder av förtryck och krigsår. Vasa hovrätt ledes i dag (2010) av den trettioförsta presidenten Olli Varila.

Källor: www.oikeus.fi
Wikipedia

R.R. Eklund

R.R. EKLUND

Född: Nykarleby 1895

Död: Helsingfors 1946

Ragnar Rudolf Eklund var författare och journalist. Han anslöt sig från början till modernisterna men valde snart en egen litterär väg. Lyrik liksom aforistik och meditativ kortprosa – "den fragmentariska betraktelsen" – dominerar hans verk. Han utgav även romaner av vilka *Liten drömmarpilt* och *Ny dag börjar* är självbiografiska barndomsskildringar. R.R. fungerade också som redaktör för bland annat Dagens Press i Helsingfors.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Johan Geisor

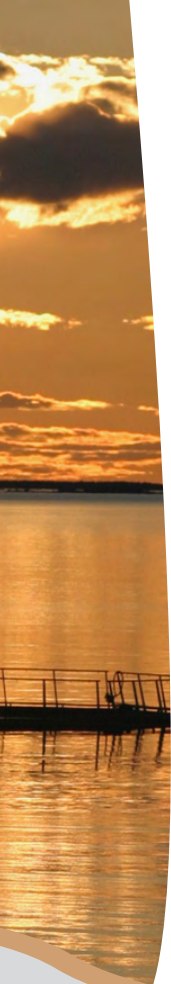
Välgörenhetsauktion ute på Köklot

“Varje sommar arrangerade evangelisk-lutherska kyrkan en stor välgörenhetsauktion ute på Köklot. Folk kom i båtar från alla håll, från Slompon, Kalvholmen, Iskmo och Jungsund.

Så långt tillbaka Enok kunde minnas hade han varit med på auktionen. Mor var ju hemma från Köklot och Enok var släkt med hälften av öns befolkning. På grund av isoleringen hade många öbor gift sig inom släkten vilket lett till inavel. Men trots det hade köklotborna lika långa ben som andra och öronen satt inte heller högre på huvudet än på vanligt folk. Inte visste Efraim allt här i världen om raser och arvsanlag fast han själv många gånger låtit förstå det.”

Ur När änglarna flyr (1991) av Olof Granholm

KÖKLÖT är en by i Korsholms skärgård. På Köklot och Värlox bor det i dag ca 80 personer. Dessutom bor närmare 20 personer i sina sommarstugor året runt. Köklot är en ca 8 km lång och ca 2 km bred ö. Köklot och Värlox var ursprungligen tillhåll för fiskare och jägare. Ön fick troligen fast bosättning på 1600-talet. Åren 1956-57 byggdes den fem km långa vägen mellan Köklot by och Norrskat. En annan stor händelse i öns historia var när Köklot år 1956 fick elektricitet, vilket innebar en stor förändring vad gällde levnadsvillkoren för öborna. Den största förändringen för ön var nog ändå den fasta vägförbindelsen som blev klar år 1975. Vägen innebar slutet på isoleringen.

Källa: www.korsholmsskargard.fi

Olof Granholm

OLOF GRANHOLM

Född: Kvevlax 1924

Bor: Vasa

Slaktare var Olof Granholms egentliga yrke, men en dag drabbades han av diskbräck och blev sängliggande en hel vinter. Sängbunden och rastlös som han var, skaffade han en magnetofon och började tala in alla de berättelser han hade inom sig. Berättelserna blev så småningom hans första bok och efter det har han varit författare mer eller mindre på heltid. Många av hans berättelser är självbiografiska. Olofs senaste bok *Kråkrifolket* (2009) präglas av satir och humor, men också av allvar och ömhet.

Källor: www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html
www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Staffan Storbacka

På Heimsjön flög de ända upp till himlen

"På stallbacken
stod fyra förspända hästar,
som åt snö,
och vi bäddades in i kyrkslädarna.

Jag låg i mors famn
och såg på stjärnorna.

Eftersom jag var fem år
kunde jag höra deras bjällerklang,
stjärnornas glasklara bjällerklang.

På Visjärvbacken
snuddade de vid grantopparna
och klingade dämpat.

På Kaitsjön steg de högre och högre
i otalig mängd,
och deras spel fyllde rymden.

Stjärnornas iskalla bjällerklang
uppfyllde rymden.

Men på Heimsjön
flög de ända upp till himlen
likt fåglar,
likt uppskrämda fåglar,
ty ur mörkret välldes fram
en dånande klang,
en skrämmande, dånande klang.

Och alla mina stjärnor var borta,
och jag frågade: Varför?"

Ur Emas (1970) av Erik Granvik

SJÖARNA utgör en viktig del av Terjärv. I hela området finns det ett sjuttital sjöar. Terjärv centrum ligger vid Heimsjön (eller Hemsjön) och de flesta byar som tillhör Terjärv är även de lokaliserade vid sjöar. Terjärvs stor-slagna natur och alla dess sjöar kan upplevas längs en rad naturstigar och vandringsleder. Terjärv är en del av Kronoby kommun och har cirka 2 400 invånare.

*Källor: Wikipedia
www.kortjarvi.fi*

Erik Granvik

ERIK GRANVIK

Född: Terjärv 1917

Bor: Jakobstad

Erik Granvik är inte bara författare utan även lärare. Granvik har också en arkitektonisk talang och har ritat mer än 300 hus vid sidan om lärarjobbet. År 1970 debuterade Granvik som författare. Granviks böcker präglas av det folkloristiska. Han talar om för nutidens människa hur det var förr i världen. Granvik har gett ut flera diktböcker men också en del prosa. Han har även skrivit manus för både hörspele och tv-filmer.

*Källor: www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html
www.kulturosterbotten.fi/forfattare*

Foto: Charlotta Järf

Hip-hop kurs i Tobaksmagasinet

“En gång kom en C-junior till mej

Jag kallade honom Jaques

Jaques hade så vackra skulderblad

att det ingenting gjorde att han var vindögd

Jaques storebror var B-junior

Hans tunga var lastad med ord

som kletade sig fast i nacken och i nackhåret när han viskade:

“Ha ni knolla naa änno”

Jaques storebror fyllde en tomkassett med ballader

Forever young och Älä mee och Wind of change

och kallade den Tryckarkassetten

Tryckarkassetten dånade i höghuset

när han tog hem *les jeunes filles*

Jaques spelade Tryckarkassetten för mej

bakom den låsta dörren i pojkrummet

bland stenmjukt och dunvasst

bland planscher av Metallica och Sabrina, som togs ner

när deras farmor som var laestadian kom på lördagsleverlåda

I pojkrummet var världen is-het och kok-kall

Från Jaques fönster kunde jag smygkika på älvorna

som vaktade skattkistor med brev utanför Posten

Jag gick på hip-hop kurs i Tobaksmagasinet tillsammans med stadens

jeunes filles

vi ska hip-hoppa oss genom universum

vi ska alltid dansa moonwalk

och aldrig bli vuxna”

*Ur På diabilden är huvudet proppfyllt av
lycka (1999) av Catharina Gripenberg*

TOBAKSMAGASINET I JAKOBSTAD uppfördes i början av 1900-talet då Strengbergs tobaksfabrik behövde utöka sitt lagerutrymme. Man lät då uppföra en ny magasinsbyggnad av sten i tre våningar invid järnvägsstationen. Magasinet stod färdigt år 1903 och hade en elektrisk varuhiss som förband våningarna med varandra. Tobaksbalarna transporterades sedan i tågagnar från magasinet till fabriken. På 1960-talet fanns en service- och reparationsverkstad för bilar och traktorer inhyt i byggnadens nedre våning, men därefter har huset utvecklats mer till ett kultur- och ungdomshus. I dag finns Jakobstads museums utställningshall i magasinets nedre våning och ungdomsbyrån i andra våningen.

Källa: Jakobstads museum

Catharina Gripenberg

CATHARINA GRIPENBERG

Född: Jakobstad 1977

Bor: Köpenhamn, Danmark och Helsingfors

Catharina Gripenberg har studerat litteraturvetenskap vid Helsingfors universitet. År 1998 fick hon förstapris i Arvid Mörne-tävlingen. Hon debuterade år 1999 med en diktsamling och för sin andra diktsamling *Ödemjuka belles lettres från en till en* fick hon år 2003 Stig Carlson-priset i Sverige. Tonfallet i Catharinas texter gör dem både roliga och ironiska, samtidigt som de lockar läsaren till identifikation. Hon leker med språket på ett alldeles eget sätt och blandar in ord och fraser på andra språk, förvränger idiomatiska uttryck, skapar nya ord och leker med olika fonter.

Källor: www.schildts.fi/foerfattare/
www.edu.fi/svenska/mlm/ml/bokhornan/bokpresentationer
Wikipedia

Foto: Charlotta Järf

Högsommarstämning i Andkil by

”Den allra mest förtätade högsommarstämning vilade dessa dagar över Antjil by, som låg och dåsade i värmen. Bebyggelsen, som var mera stads- än landslik, stod med sina gårdar och hus av alla de slag som en tillkorkad flaska. Inte en vindpust kunde slinka in mellan husen och ge svalka ty gårdarna låg så tätt på båda sidorna om den lilla ån som kornen i ett fullmatat rågax.

Att förlikna byn vid ett fullmatat rågax passade faktiskt in på verkligheten i gången tid. Just från dessa trakter kom fordomdags en del av den berömda Vasarågen, som gett socknen namnet ”Rågens rike”. Vad placeringen av gårdarna beträffar, kunde man utan svårighet se från den ena ”ståostogon”, vad man hade för mat på bordet i den andra. De var alltså samma olägenhet, som man har att dras med i städerna.”

Ur Andkil by i helg och söcken (1959) av Toivo Hagman

ANDKIL BY ligger några kilometer från Vörå och är en del av Vörå-Maxmo kommun. Den gamla bebyggelsen i Andkil by var väldigt tät. Här trängdes stugor, lador, fähus, bodar och rior tätt intill varandra längs med Vörå å. I början av 1900-talet grundades Andkil mejeri som skulle komma att prägla livet i byn. En tät trafik med mjölkkanor uppstod och mejeriet systerstämde och utbildade de breda massorna från närliggande trakter. Mejeriet blev en samlingspunkt i nejden och flera skolor och butiker växte fram. På 1970-talet lades mejeriet ner. Under åren 1932-1972 förändrade nyskiftet långsamt men säkert byns utseende. I dag kan Andkil vara svårt att upptäcka för den oinvigde. Det är en långsmal by som går tvärs över Vörå å, intill landsvägen. Ett pärlband med gårdar löper längs ån, med avstickare till höger och vänster.

Källa: Intervju med Annika Grannas, Andkil byaförening

Toivo Hagman

TOIVO HAGMAN

Född: Lappo 1904, uppvuxen i Vasa och Andkil, Vörå

Död: Helsingfors 1965

Han var en samhällsskildrare som ville skriva om "arbetets folk på deras eget språk" och gav ut sju romaner. I debutboken skildrar han sin farmors levnadsöde i Vörå och i *De knotiga tallarnas sång* sin mors liv som fabriksarbetare i Vasa, medan romanen *Lyckosmeden* är självbiografisk. Författarens yrkesbana var brokig. Han fungerade bland annat som sångsolist i en österbottensk dansorkester, som Arbetarbladets redaktör i Jakobstad, som alkoholinpektör i Vasa och som verksamhetsledare för Folkets Bokklubb i Helsingfors.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Eva Ekblad som plöjer med häst var en välkänd profil i Langerskogen.
Foto: Malax museiförenings bildarkiv/Birger Ekblads samling

Genvägen genom Langerskogen i Malax

”Morgonen varslar om en kylig dag. Molnen hänger som hampbolster på nord- och ostsidan av byn. En gyllne strimma bådardock att solen småningom stiger och fördröjer ovädret. Han ser sig omkring medan han vandrar gamla vägen längs åstranden. Husen verkar urtidsgrå. De vänder gavlarna mot ån. Han måste ända till dammen som förbinder byarna nedanför Viasgränden för att komma till genvägen genom Langerskogen. Ginvägarna till staden känner han väl till. Ryck av glädje ilar genom kroppen. Han är fri, har blott sig själv att tänka på, och tänka kan han. Minsta rörelse, sten, träd, kryp och vattensamling noterar han, jämför omedvetet jord och rymd. Han hoppar från sten till sten i den naturliga dammen, vet vilka som vickar, vilka som är fasta. För att bli varm har han sprungit genom byn. Tids nog sitter han vid fiskhamnen i Vasa och dricker cikoriakaffe med tumstjock pannkaka som tilltugg. Pengar till kaffet förtjänar han med att bära upp fiskkorgar åt försäljarna.”

Ur Ögontröst (1987) av Elin Herrgård

LANGERSKOGEN är ett område med ca 15 gårdar i Övermalax, som är beläget på en höjd omgiven av fina jordbruksmarker. Redan på järnåldern fanns här bofast befolkning, vilket forntida gravfynd visar. I Langerskogen finns ca tio massiva forntida gravar bevarade än i dag. Det var i samband med storskiftet år 1907 som inflyttningen till Langerskogen skedde. Utflyttningen skedde bl.a. från Viasgränden i Övermalax, som på 1800-talet var mycket tätt bebyggt och hade ett stort invånarantal. Också i Vias finns forngravar från järnåldern. Båda ortnamnen har troligen uppkommit under folkvandringstid, ca 400-550 e.Kr.

Källa: Intervju med Siri Hagback, Malax museiförening r.f.

Elin Herrgård

ELIN HERRGÅRD

Född: (Stoor) 1907 i Malax

Död: Vasa 1999

Elin Herrgård var författare och husmor. I sina romaner och novellsamlingar skildrade hon livet i en österbottnisk by från 1800-talet till början av 1900-talet, framför allt ur kvinnornas perspektiv. I sin sista bok *Trolljus* återgav hon minnesbilder från sin egen barndom. Hon skrev även lyrik och var aktiv inom Svenska Österbottens litteraturförening. Hon var mor till författaren Monika Fagerholm.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Vexala byaforskare

Syndapaddan – ungdomens lekplats

”Innan sädesskörden skulle börja, var det vanligt att ungdomen höll fest på en strandäng, som kallades Syndapaddan. Hur namnet kommit till är inte känt, men stället var vackert och omsusat av stora hängbjörkar. Utanför stranden låg små holmar av säv och rörvass. Stranden bestod av låga hällar, där vattnet skvalpade, då stormen inte kunde nå in i sundet. Mången gosse och flicka hade suttit här med armarna om varandra och lyssnat till sävens sus, många löften hade givits viskande på denna plats, många som hållit och många som brutits.

Släktled efter släktled hade Syndapaddan varit ungdomens lekplats. Nu försiggick så gott som alla friluftsfester här. Under häggarna hade man byggt en dansbana, och in i lövskogen gick det gångar, som ungdomen hade huggit upp. Man hade tagit bort grästorven och bestrött gångarna med vackert sjögrus. Dessa gångar var lagom breda för två personer att gå sida vid sida. Under yviga granar och vackra häggar fanns bänkar som spikats ihop av ribbor.”

Ur Småbönders (1958) av Evert Huldén

PADDON alias Syndapaddan finns på Tunholmen på Runtas/Mariedals hemman mellan Vexala och Lisedal. Det är en skogsglänta vid stranden där ungdomen brukade samlas för att leka och dansa i början av 1900-talet. Vårtraditionerna innebar också skolutflykter till Paddon. Syndapaddan i Evert Huldéns version är en kombination av Paddon och Lillön i Monäs. På Lillön hade ungdomarna byggt en dansbana och anlagt sandgångar. Lillön existerar fortfarande i utbyggt skick. Förleden "synda" är för övrigt inte ovanlig i namn. Dragspelet kallas på sina håll Syndarynkan (Syndarynttjon). Ungdoms-
huset i Munsala kyrkby, nu rivet, var ganska fyrkantigt till formen och fick därför heta Syndakappen (Syndakappin). Ungdomens nöjen betraktades, mer eller mindre skämtsamt, som syndiga. Slutleden "paddan" torde ha bibliskt ursprung som beteckning för något vämjeligt.

Text: Lars Huldén

Evert Huldén

EVERT HULDÉN

Född: Monå, Munsala 1895

Död: Munsala 1967

Evert Huldén var jordbrukare och författare som skrev framför allt lyrik. Temat var ofta hembygden och dess människor, bondens vardag och en fredligare värld. Han var en aktiv idealist som engagerade sig i bland annat fredsrörelsen, nykterhetsarbetet och kommunalpolitiken. Han var initiativtagare till Svenska Österbottens litteraturförening 1950, liksom även till den österbottniska författargruppen Liftraser 1957. Far till författaren Lars Huldén, bror till Johan Jakob Huldén.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Charlotta Järf

Havsörnens flykt längs linjer av ytteröar

”Havet lever, du har sett dess vida sommarbleken,
med knappt en kåre, harrars luftsprång
som skyttlar genom väv av siden.

Osamse rop av skärets fårhjordar långt till sjöss,
brottens mummel, måsars långtutdragna klagoskrin.

– Du tumlar ur ditt tält som till en nyfödd värld.

Så måste efter återkomsten till Ithaka
en glädje snyftat i Odysseus’ hjärta.

– Du lever, din strand med doft av nattviol,
löv och ull,

havsörnens flykt, minnesstenars koppar

kantande de karga, krökta

linjerna av ytteröar, Orrskär, Tolvmangrund,

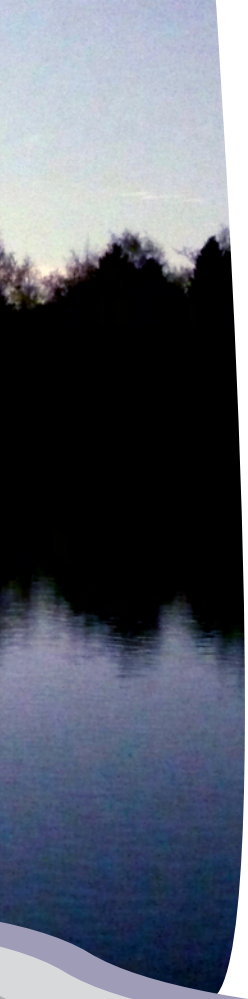
där landet

ej stiger blott med vilda hällarna ur havet

men kärvt i trots mot övermakt och vedermödor

skapande historia.”

Ur Kustland (1952) av Hjalmar Krokfors

ÖRIKET LARSMO steg för 2 000 år sedan upp ur havet. Tack vare den unika landhöjningen består kommunen i dag av en arkipelag med över 360 öar, holmar och skär. Tolvmansgrundet och Orrskär ligger i yttersta havsbandet. Larsmo kommun grundades år 1867. De största öarna heter Larsmo och Eugmo. Genom Larsmo löper de sju broarnas väg som förbinder kommunen med omvärlden. Under 1990-talets senare del har näringslivet i Larsmo genomgått en kraftig strukturomvandling. De traditionella näringarna fiske och jordbruk har minskat i betydelse, till förmån för småindustri, service och framförallt båtindustri.

*Källor: www.larsmo.fi
Wikipedia*

Hjalmar Krokfors

HJALMAR KROKFORS

Född: Kronoby 1904

Död: Pargas 1981

Lärare, teolog och poet. Verkade som folkskollärare i Kiisk, Esse och Kronoby. Från år 1950 var Hjalmar bosatt i Pargas där han undervisade i kristendom och psykologi vid Pargas svenska samskola. Hans lyrik hämtade ofta motiv från den österbottniska hembygden och naturen och fick efterhand en allt starkare kristen prägel. Gift med poeten Viola Renvall.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Charlotta Järf

Kyrkogården sluttar mot stranden

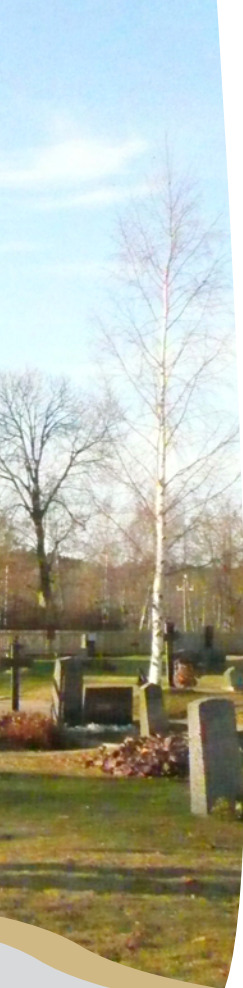
"Kyrkogården sluttade ned mot stranden, och där han satt uppe på backkrönet kunde han se ut över stadsvikens mynning och en vid, vid fjärd med låga holmar i förgrunden. Bakom dem ångbåtsfarleden, längre borta en skymt av sommarvillorna. Vilken präktig vy! Var udde, vart sund, var prick kände han. Där var Snickargrundet, i linje med Skepparholmen – där Ringarön, Lotslandet, Sälkobbarna – och där gick vägen till Ytterskär. Han slöt ögonen: dit skulle han aldrig mer vända stäven, alltså. Eftersom slupen var såld. Tänk att han kunnat förmå sig till det! Men när konsul Lindert bjöd ettusenfemhundra kontant – det kunde en sparsam karl leva på länge hade han hört.

Och med en starkt beklämmande känsla lästa han ånyo de halvt igen-grodda rader som fadern velat ha inhuggna i sin gravsten:

*Du, som så mycket rest och erfarit,
säg, hvilken rik eller fattig har varit?*

En stund senare rätade han på sig och vandrade långsamt tillbaka mot staden."

Ur Tomas Indal (1911) av Mikael Lybeck

NYKARLEBY KYRKOGRÅRD invigdes den 21 juli 1833, i Zacharias Topelius närvaro. Behovet av en ny begravningsplats hade redan länge gjort sig gällande i staden. Den gamla begravningsplatsen började bli för trång och var därtill belägen på ett sumpigt ställe som höst som vår drabbades av översvämningar. Gravgårdens läge nära intill stadens centrum var även en sanitär olägenhet bl.a. på grund av stanken sommartid. Den nya kyrkogården placerades därför utanför stadens centrum. Gravgården byggdes ytterligare ut år 1884 och år 1920. I dag omfattar begravningsplatsen totalt 40 357 kvadratmeter. Först år 1924 uppgjordes ett register över gravplatserna och en gravkarta. Ännu i dag vittnar gravstenarna om många betydelsefulla släkter i Nykarlebys kulturella liv, som t.ex. Topelius och Lybeck.

Källor: Intervju med Lars Pensar, historiker

De hänsovnas viloplatser av Lars Pensar i "En spegling av himlen. Sankta Birgitta kyrka i Nykarleby 300 år" (2008)

Mikael Lybeck

MIKAEL LYBECK

Född: Nykarleby 1864

Död: Grankulla 1925

En av de betydande författarna vid övergången från 1800-talet till 1900-talet i finlandssvensk litteratur. Främst känd för psykologiskt inträngande verk som småstadsskildringen *Thomas Indal* och brevromanen *Breven till Cecilia*. Stram stilkonst, melankoli och intellektuellt allvar förenas i hans produktion som också omfattar lyrik, noveller och ett antal skådespel. Mikael Lybeck var bror till Paul Werner Lybeck.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Österbottens traditionsarkiv, Erik Hägglunds samling

Så platt att ingen ser ner på någon annan

”Hur skulle de ha ställt sig om ångvisslan blåst till uppror?

Skulle de?

Nej inte här. Inte i Österbotten. Och det här är Yttermarken, Österbottens Österbotten.

Så trodde Stig-Evert Rask. De är för tröga, tänkte han. Trögheten som finns redan i språket. I den språkliga drygheten och eftertänksamheten som ingenting kan rubba. Språkets ålderdomlighet i sig är en mur mot förändringar och nya tankevanor. Av slätten har de kommit, på slätten trampar de fram, släpigt och bredbent liksom bonden när han trycker ner fotsulorna i egen mark. Det gamla hänger med lika segt som leran på stövlarna.

Det är så med Österbotten, att här är allt så platt att ingen kan se ner på någon annan, och ingen behöver se upp till en annan.

Rask tittade på gubbarna som i leriga stövlar och gråa, regnblöta kläder rullade stock.

Vadmalskläderna.

Skåvaluvorna.

Den tigande protestens slokande huvudbonad.”

Ur Porträttet av direktör Rask (1988, nyttgåva 2007) av Fredrik Lång

PAMPAS ELLER PLATTLANDET – det är vad Österbotten ofta kallas i folkmun. Namnet kommer från den platta landskapstypens likhet med det argentiska Pampasområdet. Pampas är ett bördigt slättland beläget i centrala Argentina. Ordet *pampa* betyder grässlätt eller prärie. Naturen i Österbotten är på många sätt unik. När inlandsisen smalt tyngde den ner jordskorpan och nu reser sig landet med en hastighet på en centimeter i året. Platser som för 100 år sedan var hamnar är i dag åkrar. Inlandsisen slätade också ut de flesta kullar och berg, vilket gjorde Österbotten mycket platt. Här finns fält och åkrar så långt ögat når.

Källor: www.turismosterbotten.fi
Wikipedia

Fredrik Lång

FREDRIK LÅNG

Född: Närpes 1947

Bor: Helsingfors

Lång är en allvarlig humorist som virtuost använder ett folkligt språk för att behandla existentiella frågeställningar. Han är en av sin generations mest begåvade finlandssvenska prosaister, som envetet går sin egen väg, ofta i protest mot kulturetablissemangets värderingar. Han debuterade år 1978 och har sedan dess skrivit ett flertal romaner men även verk i filosofiska ämnen. Fredrik Lång är filosofie doktor.

Källor: www.schildts.fi/foerfattare/
www.kulturosterbotten.fi/forfattare
Wikipedia

Foto: Charlotta Järf

In nyktärhetsprädiikan

”(Svega Liis haldär i sårtäs nyktärhetsprädiikan för Rööstis Anna Maja.)

An jä menn syypuut va ti staan i gäär å tåo taan messi i ståop ov i jä förhäada eldvattni, sãm tjörkhärrin å papistan kallar brännviini, så an lig-gär i fyllon no sãm in annin rakodant i daa, fast an sku a havi så mytji ti uuträätt.

Ja saa åt an i måröst, tå an låå å drööna å klaga yvi hä bränviinsångan a stiji an åpp i skallan, så ä värkt å bränd sãm an sku a havi bå eld å asko där, så saa ja, åm int an sku la si åpp åsta harv i ååkrin, elo jåäl åpp jäss-gåålin, sãm a blååst å kull vä Nyyllindona, sku ja kåm åsta tag an i kaluuv-in å råsk åm an, så ångan sku stiig an ur huvo bara så ä sku gnell baaket, sãm tå di pa slepp uut ångan fron ångpannona.

Men fast an höört hu strang ja va, så nåo ha an liga å räåkt neestan heila daain.”

Ur Byyrallor. Folklivsbilder på österbottniskt bygdemål (nyutgåva 1921) av A.J. Nygren

DE SVENSKA DIALEKTERNA i Finland hör till gruppen östsvenska dialekter. Kärnan i de finlandssvenska dialekterna är det fornsvenska språk som svenska kolonister förde med sig från Mellansverige fr.o.m. 1100-talet. Svenska Österbotten indelas i tre mindre dialektområden: norra, mellersta och södra Österbotten. Dialektområdena följer de gamla sockengränserna. De svenska dialekterna i Finland kan betecknas som konservativa. Fornspråkliga diftonger kvarstår i stor utsträckning: stein 'sten', höi 'hö', bröut 'bröt'. Inom en och samma socken kan dialektvariationen vara stor. Många novationer har motsvarigheter i dialekter i Sverige, t.ex. norrländsk förmjukning: diitje 'diket', bättjin 'bäcken', väddjen 'väggen'.

Källa: Forskningscentralen för de inhemska språken

A.J. Nygren

A.J. NYGREN

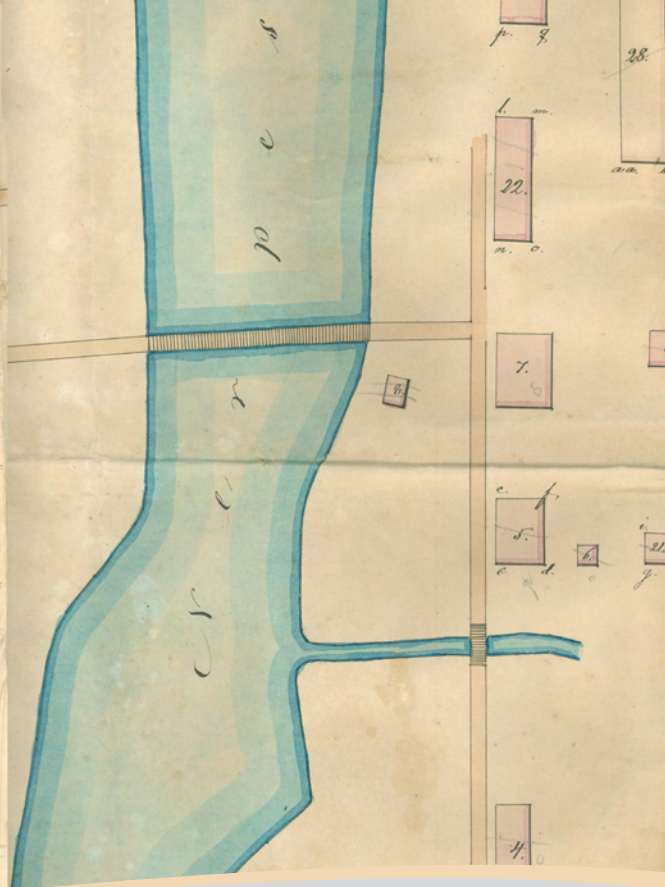
Född: 1869 i Vassor, Kvevlax

Död: 1902 i Vasa

Ander Johan Nygren var journalist och författare. Han var en skomakarson som skrev notiser till österbottniska tidningar redan som 14-åring och snart fick anställning vid Wasa Tidning. Därefter fungerade A.J. som redaktör på Vasabladet åren 1894–97. Han debuterade med ett dikthäfte år 1887 och gav sedan ut sex samlingar med humoristiska bygdeberättelser på dialekt (så kallade byrallor) och livsbilder från de österbottniska stugorna. A.J. skrev ofta på sin egen kvevlaxdialekt och var en av de första folklivsskildrare som på allvar försökte ge bygdemålet litterär status. Han illustrerade själv vissa av sina böcker.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Beständigt, det den 11. Decembur 1883
uppgifet byggnadsplan i Granfors Pappersbruk, belägen i Jämtlands län, Högmåns och Gabbels flotta hembygd, Norges församling, Skövde församling i Jämtlands län, som antogs den 24. 7. 1876, till försäkring
högst antagen, samt som för familjen
att sedan vid utarbetningen och i
att sedan förändring som 24. 8. i
sina Reglementer omformulerat, för att
samma afseende väntas Efva tillfunder
i 14810) Ruller. Siffror anges vara af
de här sedans siffror från tecknings
förde siffrors siffrors byggnad, hvil
i mörkgrön höghöjds vidiga Reg
bunden förökas den siffrors års afgif
siffrors siffror; men som siffrors alla
siffrors höjns afgift för grundskap af
slafarig inrättning, för siffrors siffrors
siffrors kunna höjns hos siffrors vänt
föröfing är byggnaden, som nu siffrors

Planritning från Granfors pappersbruk/ Övermark hembygdsgård

Papper behöves all världen omkring

9. Till tusende andra bekvämliga ting
behöves väl papper all världen omkring.
Dess nytta så kunde jag aldrig beskriva,
om jag skull' min övriga livstid fördriva.
Sirater och pryddning, som göres därav,
och alla behover dem känner ej jag.

10. Men tänk på hur många, som där få sitt bröd,
som eljes av hunger fick lida stor nöd!
Arbetet det passar för gamla och unga,
ty alla dess bördor de äro ej tunga.
Försynen så skickar, att ingen må gå
med lediga händer, den något förmår."

Folkdikter af Pali-Maj. Pali-Maj och hennes dikter (1882 nyutgåva 1983)
Redaktör: Trygve Erikson

GRANFORS PAPPERSBRUK uppfördes år 1841 på östra sidan om forsen vid Närpes å vid Granfors i Övermark. Kommerserrådet Johan Grönberg från Vasa stod bakom initiativet. Bredvid bruket byggdes också två boningshus för fabrikspersonalen. Pappers bruket hade tre valsar. Råmaterial vid papperstillverkningen utgjordes av uppköpta lumpor. Arbetsstyrkan vid bruket var cirka 15 arbetare och en mästare. Bruket producerade bl.a. skrivpapper, konceptpapper, makulatur, tryckpapper och påspapper. Så småningom avtog papperstillverkningen, den främsta orsaken var brist på vatten. År 1872 var bruket inte alls i gång och år 1874 lades det ner. Byggnaderna användes senare som fattiggård och sinnessjukhus.

Källor: <http://www.netikka.net/henrik.mangs/granf1.htm>
Övermark hembygdsförening

Pali-Maj

PALI-MAJ

Även: Maria Berg

Född: (Uppgård) 1784 i Pörtom

Död: 1867 i Rangsby, Närpes

Maria Berg var en småskollärare och poet som i folkmun kallades Pali-Maj. Från 18 års ålder höll hon ambulerande byskola och försörjde sig i viss mån också som folklig författare. Hennes rika produktion omfattar dikter och sånger, ofta med Bibeln och Psalmboken som förebild. Många skrevs också på beställning, t.ex. bröllopsvisor. Hon diktade om vitt skilda teman, bl.a. kvinnoliv, gudstro, naturen, händelser i bygden och omvärlden. Endast ett par av texterna publicerades under hennes livstid. Senare upptecknades delar av hennes diktning och utgavs i bokform 1882.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

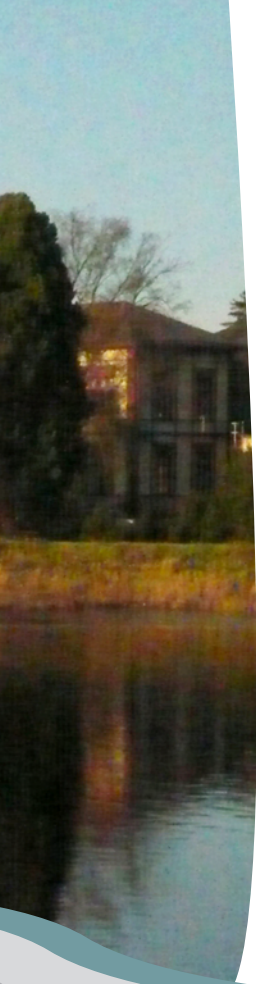
Foto: Charlotta Järf

Campus i Nijecarleby

”De väldiga tvåvåningsbyggnaderna av trä stod kvar på campus i Nijecarleby, de såg ut som överdimensionerade, slitna dockhus. Väggarna var gjorda av stock och skulle hålla i hundra år till om nån bara brydde sig om att lappa revorna i brädfodringen, och till och med rutorna i fönstren var någorlunda intakta. Det största problemet var taken; tegelpannorna hade börjat singla ner i blåsten. Likt missbildade frisbear som hivades omkring av en osynlig vandal kom de röda teglen farande och krossades mot gångarnas cementplattor. Dess bättre var det få människor som rörde sig på campus, men Dunken berättade att han hade varit en armlängd från att få en av ”temde rö jävlan” i huvudet när han var ute på sin kvälls rond för att sopa upp de plattor som blåst ned under dagen.

Invändigt ekade husen av den tomhet som uppstår när ett moment i historien definitivt är förbi.”

Ur Gigant (2008) av Peter Sandström

SEMINARIET I NYKARLEBY grundades år 1873 och var då ett av landets två första lärarutbildningsseminarier för svenskspråkiga. Seminariet i Nykarleby tog länge emot endast manliga studerande. Fyra år lång var studietiden fram till år 1916, när den rysksinnade senaten påbjöd att undervisning i ryska infördes i veckoschemat. Så blev lärarutbildningen 5-årig. I och med den ryska revolutionen i mars 1917 ströks språket snabbt från undervisningsplanen och övriga ämnen tog ryskans plats. Professorn och författaren Zacharias Topelius var en aktiv förespråkare för seminariet i Nykarleby och en alternativ placeringsplats för seminariet var bl.a. gården Kuddnäs, som ägdes av Topelius. Seminariet var verksamt under åren 1873-1971. På seminarietområdet verkar i dag bl.a. ett högstadium och ett gymnasium.

Källor: www.kulturmiljo.fi
Nykarleby seminarium. Matrikel 1873-1971
av Gösta Cavonius (1984)

Peter Sandström

PETER SANDSTRÖM

Född: Nykarleby 1963
Bor: Åbo

Peter Sandström är författare och journalist. Han debuterade med novellsamlingen *Plebejerna* som blev enhälligt lovordad som en övertygande debut. Några år senare kom novellsamlingen *Syster Måne*. Novellerna handlar om relationer mellan människor som står varandra nära eller som borde stå varandra nära. I berättelserna behandlas mörka samtidsmotiv på ett expressivt och laddat språk. Ett liknande grepp, med ett djupnande perspektiv på samhället, utmärker romanen *Manuskript för pornografiska filmer*. Med obarmhärtig konsekvens avslöjar Sandström maktstrukturer som leder till våld i maskulinitetens tecken. Hans senaste bok *Gigant* är en roman om styrka och svaghet, en bok om män som drömmer om att vara älskare, krigare och magiker.

Källor: www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html
www.schildts.fi

Foto: Hanna-Mari Kamppikoski

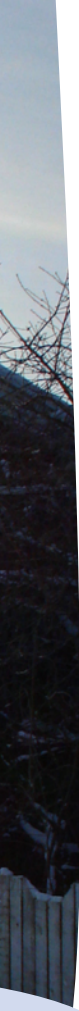
Rådhusgatan är svagt upplyst

”Klockan är nästan sex på eftermiddagen och det har redan hunnit bli mörkt. Rådhusgatan är svagt upplyst och det snöar rikligt, men jag tycker om när det knarrar under monokängan som sparkar på. Mamma står alldeles bakom mig och hennes händer ligger ytterst på styret. Vi försöker hålla jämn takt i sparkandet. Nu är vi på väg till posten som ligger mitt i staden.

Sparkstöttingen löper bra, det går fort och lång väg är det inte. Inga avstånd är utdragna i Kaskö. Det tar faktiskt inte mera än tio minuter att raskt gå från ena ändan till andra. På längden.”

Ur Flickan i de vita husen (2007) av Arlette Starck

KASKÖ, Finlands minsta stad, grundades år 1785. Den välbevarade trästaden representerar en över 200 år gammal stadsbyggnadstradition, som kännetecknas av en regelbunden rutplan och trähus med stora gårdsplaner och frodiga trädgårdar. De gamla fiskebodarna och -museet vid stranden vittnar om fiskenäringens stora betydelse i stadens historia. Livlig hamnverksamhet, fiske och fiskförädling har alltid varit och förblir än i dag viktiga näringar för stadens invånare.

Källa: www.kasko.fi

Arlette Starck

ARLETTE (MISAN) STARCK

Född: New York 1945

Bor: Kaskö

Arlette Starck föddes i New York men växte upp i Helsingfors, dit familjen flyttade då hon bara var ett år gammal. Under hennes barndom bodde familjen några år i Kaskö och Björneborg. Till utbildningen är Arlette psykiatrisk sjukskötare, men har under sitt yrkesverksamma liv huvudsakligen arbetat som lekskoleföreståndare i Esbo. Numera är hon pensionär och ägnar sig åt att skriva. Arlettes debut kom 2000 i form av diktsamlingen *Blå vind*. Sedan dess har hon gett ut två romaner och en barnbok.

Källa: Flickan i de vita husen, Scriptum

Foto: Sara Bondegård

Klockstapelns silhuett mot himlen

”Våren är här och dess andedräkt blåser bort kylan från Bottenvikens grönvita isvatten. Över bygdens åkrar, dungar och gårdar hörs osynlig lärksång. Här är vackert. Sand och talldungar, väldiga gamla träd mitt inne i odlingsbygden. Det ligger någonting genomblåst och ljus och lätt i själva namnet Sideby. Kargt? Fattigt? Kanske – men en ort med stil och färg.

I går afton såg jag det. Finns det något vackrare än klockstapelns silhuett mot vårlig kvällshimmel? Klar måne bakom tornet, som ser ut som ett slags lantlig Åbo domkyrka. Nedanför karg mark, sandåsar, de vackra tallarna och granskogen.”

Flydda tider i Sydösterbotten (1946) av Hilma Stockhammar

SIDEBY GAMLA TRÄKYRKA från år 1786 brann ner till grunden år 1969. Den nya kyrkan byggdes år 1972 enligt ritningar av Erik Kråkström och uppfördes på samma plats som den gamla kyrkan. Den höga klockstapeln i empirestil från år 1831, ritad av C.L. Engel och A.W. Arppe, fick endast små skador i branden. Ståtlig står den ännu kvar på sin plats och syns långt ut över havet. Det 75 alnar höga tornet fungerade länge som en navigationspunkt för sjöfarare.

Källa: http://edu.krs.fi/matkailu_turism/suomi/index.php

Hilma Stockhammar

HILMA STOCKHAMMAR

Född: (Norrgård) 1904 i Ömossa, Sideby
Död: Stockholm, Sverige 1948

Hilma Stockhammar var en bondedotter som redan som 15-åring skrev notiser och bygdebrev i lokalpressen, senare också berättelser och dikter. År 1931 flyttade hon till Stockholm, arbetade på förlag och umgicks i litterära kretsar. Hennes enda bok *Flydda tider i Sydösterbotten* är en samling noveller, kåserier och dikter skrivna under perioden 1935–1946.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Jarna Lindholm

Att få tala sitt modersmål

”Jag förstod inte förrän jag kom till Österbotten hur viktigt det är att få tala om också de mest obetydliga saker på sitt eget språk. Att kunna ta telefonen och ringa upp posten eller elektricitetsverket eller lanthandeln och tala svenska. Det är lättare att få kontakt, ordvitsar och repliker faller elegant på plats och missförstånd uppstår inte så lätt.

Jag måste visserligen medge att jag inte alltid förstod vad vöråborna sa på sitt eget språk och inte gör jag det ännu heller, men nog går det att kommunicera med dem. Jag vet inte om det gäller alla österbottningar, men vöråborna är åtminstone snabba i repliken och lätta att komma till tals med.

Jag riktigt längtar efter att gå till skattebyrån i Oravais och diskutera skatteprocent och avdrag. Jag kan till och med tänka mig att bli sjuk bara för att få besöka hälsocentralen på mitt modersmål. Här händer inte det förfärliga att bli illa betjänad för att man vill tala sitt eget språk.”

*Tornsvälornas hus. Berättelser från Abramsgården (1994)
av Tatiana Sundgren*

ABRAMSGÅRDEN i Andkil, Vörå, är uppförd kring sekelskiftet 1800. Gården tillföll Svenska litteratursällskapet (SLS) genom en testamentarisk donation av framlidna affärsidkaren Matilda Westin. År 1992 invigdes gården i sin nuvarande funktion som hem för en svenskspråkig författare. Abrams är en kulturell samlingspunkt på orten och en veritabel kulturinstitution i Österbotten. Rätten att bo på gården beviljas på viss tid. De första tio åren efter att SLS tog över författargården, var det Tatiana Sundgren som bodde där. Tre böcker och en prunkande trädgård blev saldot.

Källor: www.sls.fi
svenska.yle.fi/svenskfinland

Tatiana Sundgren

TATIANA SUNDGREN

Född: Bryssel, Belgien 1936
Bor: Vörå

Hos Tatiana Sundgren har den litterära styrkan alltid parats med ett starkt engagemang. Hon debuterade år 1957 som 21-åring med diktsamlingen *Blyertsdagar*. Inom loppet av några år ger hon ut en novellsamling och en diktsamling. Efter en paus fylld av praktiskt samhällsarbete återkommer hon 1977 med *Körsbärskärnor*, som lästes ivrigt inom den växande kvinnorörelsen, men också av män. I kvinnorörelsen engagerade sig Sundgren aktivt. Hon var grundande medlem i Boklaget, deltog i fredsmarscher, redigerade böcker. I början av 1990-talet flyttade Sundgren till Österbotten och till Abramsgården i Vörå. I rask följd åren 1993-1995 kom tre böcker ut, bl.a. *Tornsvälornas hus* om livet i Abramsgården.

Text: Carita Nyström

Foto: Jenny Lindholm

Korsnässkogen

”Allt står redan stilla. Som hårets hud, likgiltigheten. Jag har frånvänts mig själv. Ligger stilla i mossan, fukten skiftar, klådan och långsamheten i min lust.

Är jag någon annanstans nu när det rör sig?

Den smutsiga tungan i skogen veckad likt planteringsfårar. Trädkronorna står orubbliga och jag har valt att inte vilja ha kontrollen, eller kanske mer det här:

Att stanna.”

Opublicerade verk (2009) av Matilda Södergran

ORDKONSTGRUPPEN I KORSNÄS startade år 1996, ledd av Carita Nyström. Carita ville väcka deltagarnas språklust, uppmuntra deras självtillit och få dem att uppleva skrivandets glädje. Elevernas eget skrivande kombinerades med möten med poesi och författare. Genom åren har många grupper arbetat med växlande teman. Tyngdpunkten har alltid legat vid själva skrivandet, att lära sig använda olika litterära uttrycksformer. Myter, framför allt de grekiska, har också inspirerat. Ett flertal uppläsningar och utställningar har ordnats, och dramatiseringar framförts. Ordkonst elevernas texter har också presenterats i bokform flera gånger. År 2009 kom *Den magiska stigen*, vackert illustrerad av Jenny Lindholms fotografier.

Text: Carita Nyström

Matilda Södergran

MATILDA SÖDERGRAN

Född: Korsnäs, 1987
Bor i: Malmö

År 2006 fick hon första pris i Arvid Mörne-tävlingen för sina dikter. Två år senare, år 2008, debuterade hon med samlingen *Hon drar ådrorna ur*. Efter studenten började hon studera vid Skrivarskolan, Ölands Folkhögskola, 2006-2007. För tillfället studerar hon kulturjournalistik och engelska vid Malmö Högskola. Hennes andra diktsamling *Deliranten* utkom år 2009. Hennes dikter är genomgående starkt kvinnokroppsfixerade, och hennes lyriska språk djärvt och sinnligt konkret. Som riktigt ung deltog hon aktivt i ordkonstverksamheten i Korsnäs och har 2008-09 verkat där som handledare i nya projekt.

Text: Carita Nyström

Foto: Johan Strand

Vid den nattblanka Oravaisfjärden

”Trädens kronor bildade ett valv över dem. Det var en hemlighetsfull skymning med nattblått mellan grenverkets galler.

De andades in en doft av fuktig mossa, löv och skogsörter.

Stranden var stenig och ojäm. De ställde sina cyklar mot en gärdesgård och vandrade arm i arm den sista biten.

Viken låg nattblank. Några måsar flög oroliga fram och åter över vattenytan. I väster dröjde ett matt sken efter solens nedgång.

– Där ligger vår båt, sade Torbjörn stolt.

Han pekade på en vitmålad båt, som låg och speglade sig vid en brygga.

– Så vacker den är!

– Kom ska vi prova den!

Han tog henne vid handen och drog henne med ut på bryggan.

– Men det är ju ingen vind, sade hon. Vi kan inte segla.

– Nej, vi sätter oss bara ett tag. Kom ska jag hjälpa dig.

Han klev ned i båten, räckte henne handen, och med ett hopp var hon bredvid honom. Båten gungade, och hon var tvungen att slå sina armar omkring honom för att inte ramla omkull. Han kysste henne hastigt.”

Ur Vägen ut (1945) av Alfred Tallmark

ORAVAIS är odlat och bebyggt främst utmed Oravais å och vid kusten. Det är huvudsakligen ett småkuperat slättland med vidsträckt skärgård. Vid Oravaisfjärden ligger Oravais kyrkby med en träkyrka från år 1796. I kommunen finns två bruksorter med anor från 1700-talet, Oravais fabrik och Kimo bruk, av vilka särskilt den senare kan uppvisa en unik miljö. Oravais omtalas första gången år 1542, blev kapell under Vörå år 1676 och bildade egen församling år 1859.

I Oravais stod den avgörande striden under 1808-09 års krig. Ryska trupper mötte den svensk-finska armén på Oravais slagfält 14 september 1808. Angriparna vann slaget och drev de svenska och finska trupperna till reträtt. Utgången avgjorde Finlands framtida öde. Landet lösgjordes från Sverige och förenades som storfurstendöme med Ryssland.

*Källor: www.uvf.fi/bin/view/Uppslagsverket/Oravais
www.oravais.fi*

Alfred Tallmark

ALFRED TALLMARK

Pseudonym: A. Hems, Alfr. Hems, Ailfred Tallmark

Signatur: A.T., A.T-mark, Freddy

Född: Oravais 1908 (tidigare efternamn: Betlehem)

Död: Helsingfors 1981

Alfred Tallmark var lärare, författare och redaktör. Han skrev framför allt dramatik, för både professionella scener, teateramatörer och radioteater. Han publicerade även prosaböcker, bl.a. en roman om landsbygdsungdom. Alfred var med och startade tidskriften Vecko-Spegeln i Vasa år 1941. Han fungerade som tidningens redaktör fram till år 1946 samt var en av de drivande krafterna bakom förlagsaktiebolaget Spegeln. Därefter verkade han som folkskollärare i Tammerfors åren 1946–48 och Helsingfors åren 1948–70. Han var även initiativtagare till Teater Jacob i Jakobstad.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Charlotta Järf

Ser ut över läsesalen

”i läsesalen på Swiss Cottage Library minns jag plötsligt doften av gummigolv på biblioteket i Vasa, jag gick från böckerna för barn till de nya, en värld efter kriget: romanen om Olof, Södergran, Jaguaren, Joyce. Våren jag blev student satt jag och läste Homeros, ensam i Vasklotskogen, minns trampet av versfötter, världen var ljus och vårlig, och längre borta,

bortom versen, en människa, ord som jag ville förstå. Jag ser ut över läsesalen, unga människor sitter och läser, många från länder jag inte känner, böckerna kring oss är lugna och fredliga.”

Ur Jack's café (1980) av Inga-Britt Wik

FINLANDS FÖRSTA LÅNEBIBLIOTEK Wasa Läsebibliothek grundades 2.8.1794. Läsebiblioteket blev snart tillgängligt för alla stadens invånare. Biblioteket verkade många år i olika byggnader, bl.a. i stadshuset, i anslutning till bokhandlar, och till och med hemma hos dem som skötte biblioteket. År 1936 flyttade biblioteket för första gången till ett hus som var planerat för biblioteksverksamhet, till Biblioteksgatan 13, där biblioteket är beläget ännu i dag. Stadsrådet gav Wasa stadsbibliotek landskapsbiblioteks rättigheter år 1967 och biblioteket blev Wasa stadsbibliotek - landskapsbibliotek. Det nya bibliotekshuset som omfattar den gamla sanerade husdelen och den nya delen öppnades för allmänheten hösten 2001.

Källa: www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2010SubpageKirjasto.aspx?id=384399

Inga-Britt Wik

INGA-BRITT WIK

Född: 1930 i Wasa

Död: 2008 i Wasa

Inga-Britt Wiik blev fil.lic. vid Helsingfors universitet, där hon i många år verkade som omtyckt lektor i nordisk filologi. Hon debuterade som lyriker år 1952 och hann ge ut hela 17 diktsamlingar, i vilka hon utvecklar ett särpräglat idiom av subtil enkelhet, bråddjup och språklig träffsäkerhet. Som poet tycktes hon röra vid språkets hemligheter. Från 1970-talet framåt präglades hennes dikter av en finstilt samhällskritik, parad med miljömedvetenhet och kvinnoengagemang. På 1980-talet gav hon ut några självbiografiskt färgade romaner och hon har även skrivit böcker om andra författare. Hennes sista, mycket starka diktsamlingar avspeglade hennes kamp med en allt bräckligare hälsa.

Text: Carita Nyström

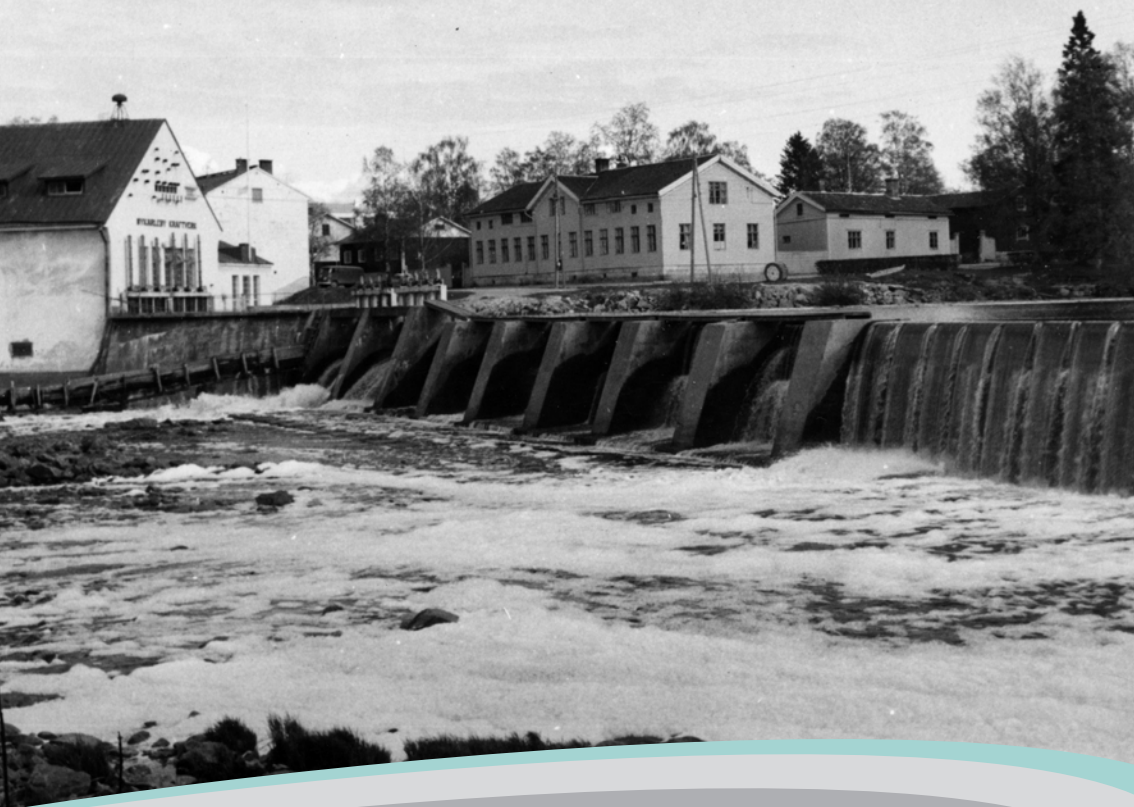

Foto: Österbottens traditionsarkiv, Kurt Björklund

På kraftverksbygget i Nykarleby

”Minnen, som stannat kvar i byn, i mig. Många minnen sitter så djupt kvar i byn, att jag minns dem utan att ha varit med om dem. Jag minns saker, som hände innan jag var född.

Som när Oskar gick ovanligt tidigt till jobbet en morgon. Han arbetade på kraftverksbygget i stan. När han kom fram denna tidiga morgon högg han tag i en sten, som låg på marken. Han lyfte upp den, bar den till älven och kastade ut den i vattnet.

Det hade varit ett mandomsprov att bara lätta på stenen. Alla hade tjatat på Oskar att han skulle göra det. Visa att han var karl. Oskar var två meter och två centimeter lång och grovt byggd. Men han ville inte. För att slippa tjatet kastade han bort stenen.”

Ur Sången om byn (1983) av Erik Ågren

KRAFTVERKET I NYKARLEBY började byggas sommaren 1925, då vattnet i Lappo å dämades upp med vallar och ställningar. Dambygget framskred trots att det snart visade sig överskrida alla ekonomiska kalkyler. Det nya kraftverket i Nykarleby började leverera ström i september 1926. Kraftverket hade nu en kapacitet på 450 kW och producerade mer el än vad som behövdes. Således försåg kraftverket ett vidsträckt område med el från Kimo i söder, till Öja i norr. Kraftverket byggdes ut på 1950- och 1980-talet. År 1984 höjdes dammen från fem till nio meter. Det gav upphov till farhågor om att bland annat Nykarleby kyrka skulle drunkna, men oron var lyckligtvis obefogad. I dag har kraftverket en maximal kapacitet på 4,5 MW och står för ca 20 % av Nykarlebys eget elbehov. Kraftverket är i dag ett el- och vattenverk, men har också hand om avlopp och fjärrvärme.

Källa: Intervju med Tony Eklund, Nykarleby Kraftverk

Erik Ågren

ERIK ÅGREN

Född: 1924 i Ytterjeppo

Död: 2008 i Korsnäs

Erik Ågren föddes som äldsta sonen i sin familj, som han skildrat i flera böcker. Han debuterade som dramatiker och har skrivit ett flertal pjäser för scen, radio och TV. Han var grundande medlem i Författarnas Andelslag, där hans första bok *Sårad* kom ut 1973. Boken gestaltade svåra upplevelser av kriget, där han som ung soldat sårades. Efter denna följde ett par romaner där han skildrade fabriksarbetarens vardag. En diktsamling med porträtt och vinjetter ur Lippjärvlivet, *Sången om byn*, kom ut 1983. Fiskarens vardag, också självupplevd, var temat i *Bockfliken* (1987) och efter denna gav Erik ut ytterligare ett par romaner samt en novellsamling.

Text: Carita Nyström

Foto: Johan Geisor. På bilden Reijo Kelas utställning Silent people.

Männskor med skilda utgångslägen

”Till min barndom i Helsingfors hörde att det var stor olikhet mellan männskor. Det fanns arbetarklass och herrskap. Man bara inte hörde ihop fast man levde i samma stad. Vi kunde inte föreställa oss en annorlunda värld, överallt fanns det männskor med helt skilda utgångslägen.

Här i Österbotten mötte jag en annan social struktur. Här fanns också männskor som hade det svårt och besvärligt, men de hade alltid en lugn känsla av varandras likhet på botten, ingen kunde ställa sej eller sätta sej över den andra. Man hörde ihop, var medmännskor. Hemma hade jag fått höra att österbottningar var konstiga, hade svårt att anpassa sej. De hade kanske inte behövt anpassa sej på samma sätt som vi.

Men konstiga var de ju nog på sitt sätt.

Vara sej själv.

Vara sej själv nog.”

Ur Kvinnoträdet (1980) av Anna-Lisa Österberg

DEN ÖSTERBOTTNISKA MENTALITETEN: "Av de karaktärsdrag, som utmärka den svenske österbottningen i allmänhet, kunna vi främst nämna arbetsamhet, pålitlighet, sinne för det praktiska och nyttiga, laglydnad, ärlighet och frihetskärlek. Hans självmedvetenhet och skrytsamhet har enligt mitt förmenande, mycket överdrivits av hans antagonister. Det är hans sinnes stora öppenhet, som skyr alla krumbukter, hans månhet om sitt människovärde, hans motvilja mot artighet och sirlighet, vilka i många fall åsättas stämpel: högmod, egenkärlek.

– Han är försiktig, beräknande, trygg och behärskad. Inför stora motgångar och tunga slag visar han nästan alltid en självbehärskning, som är förvånansvärd och som kunde tagas för fatalism och känslolöshet, om man inte visste, att under ytan klappar ett ofta varmt och djupt kännande hjärta. Fåfång klagan och jämmer ligga inte för honom"

Citat av Jacob Tegengren ur Nordiskt kynne. Jämförande karakteristiker av J.E. Rosberg (1931) Söderström & Co

Anna-Lisa Österberg

ANNA-LISA ÖSTERBERG

Född: (Boström) 1926 i Helsingfors

Död: Jyväskylä 2007

Anna-Lisa Österberg var lärare och författare, bosatt i Närpes under en stor del av sitt liv. Hon verkade bl.a. som modersmålslektor vid Närpes gymnasium under åren 1973–89. Hon skrev lyrik och meditativa aforismer, noveller samt två självbiografiska romaner om sin uppväxt i helsingforssvensk arbetarmiljö. Hon har även givit ut läromedel och pedagogisk litteratur. Anna-Lisa var även verksam som journalist, recensent och översättare. På äldre dagar flyttade hon till Jyväskylä.

Källa: www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Foto: Charlotta Järf

En kvällspromenad på Sandö

“Vattnet runt Sandön låg spegelblankt i kvällen. Siminrättningsens hopp-torn med sina tre avsatser stod ännu tomt och kallt. När vi gick över bron mot ön avskiljdes vi ytterligare från omvärlden. Andra landområden låg inte långt borta – här kunde vi till höger se både Packhuset vid Inre hamnen, restaurang Strandpaviljongen och den anrika Hovrätten med sina lätt igenkännliga setterbergiska torn, som precis liknade schacktorn. Mot vänster kunde vi se trävillorna på Vasklot. Det var ganska mörkt redan, men vissheten om allt som låg omkring oss, en bit borta bara, fanns där. Omvärlden var inte avlägsen men gränsen till den var tydlig här ute.”

Ur Jag sökte en dröm (2009) av Catharina Östman

SANDÖ I VASA är Vasas bästa badstrand, på gångavstånd från centrum. Vid vackert väder är Sandö proppfullt av solbadare från tidig morgon ända till solnedgången. Sandö hyser också en bastu för stadens vinterbadarförening Pingvinerna, som har 1 000 medlemmar som badar året runt på Sandö. Tidigare fanns ett hopptorn på Sandö, men på grund av landhöjningen har hopptornet avlägsnats. Här finns också bryggor för fritidsbåtar. Förut ordnades många evenemang, bl.a. en jazzfestival sommartid på Sandö. Numera står ön värd för flera vinterevenemang.

Källa: Intervju med Margit Sellberg, Vasa turistbyrå

Catharina Östman

CATHARINA ÖSTMAN

Född: Åbo 1961 (uppvuxen i Vasa)

Bor: Vasa

Catharina Östman skriver om längtan, rädsla och mod. Särskilt intresserad är hon av vår relation till oss själva och av möjligheterna att tydliggöra och fördjupa den relationen. Catharina är filosofie magister. Hon har arbetat som föreläsare och timplärare i svenska bl.a. vid Vasa universitet och Åbo Akademi samt som översättare, språkgranskare och kolumnist. Sedan många år tillbaka är författarskapet hennes huvudsyssla. Catharina har främst gett ut diktböcker, men också en novellsamling och en roman. Catharina Östman har fått motta flera pris för sitt författarskap.

*Källor: www.soderstrom.fi
www.edu.fi/svenska/mlm/ml/forfattaren/osterbotten.html
www.catharinaostman.com*

Bästa läsare!

Känner du till en bra plats-, miljö- eller fenomenrelaterad beskrivning i Österbotten, av någon känd eller mindre känd författare? Tipsa oss på KulturÖsterbotten, så tar vi kanske med platsen och författaren i nästa nummer av *Författarnas Österbotten!*

Du kan nå oss

- per e-post: info@kulturosterbotten.fi
- per telefon: (06) 324 2280 eller 050 347 0522

Tack!

Projektet Brösttoner

Projektet Brösttoner handlar om att på olika sätt göra den svenskösterbottniska litteraturen levande och synlig. Sedan projektet inleddes år 2005 har KulturÖsterbotten bl.a. ordnat litteratureseminarier och författaraftnar, grundat en databas över svenskösterbottniska författare på webben och ordnat en manuskripttävling kring svenskösterbottniska författarporträtt. De bästa tävlingsbidragen sammanställdes år 2007 i en bok, *Skulle det bli Brösttoner? Svenskösterbottniska författarporträtt*. Fråga efter boken på Ditt bibliotek!

Som ett led i strävandena att göra den svenskösterbottniska litteraturen mer lättillgänglig för gemene man har serien Författarnas Österbotten kommit till. I mars 2009 utkom del 1 av Författarnas Österbotten och nu håller Du del 2 i dina händer. Både del 1 och 2 finns att få kostnadsfritt på bl.a. skolor, bibliotek och turistinformationer. Häftet har tryckts upp i 8 000 exemplar och distribueras till ovannämnda instanser.

Vill du veta mer om våra österbottniska författare?

Författardatabasen Brösttoner på webben är definitivt värt ett besök. Databasen består av en nutidsdel med presentationer av ca 70 författare och av en historisk del med presentationer av ca 110 författare. Besök databasen på följande webbsida:

www.kulturosterbotten.fi/forfattare

Nyfiken på österbottniska författare?

Författarnas Österbotten del 2 presenterar 29 svenskösterbottniska författare, som representerar varierande stilar och tidsepoker. Vi lär känna flera historiska och nutida författare och får uppleva Österbotten genom deras ögon.

Författarnas Österbotten är nämligen även en guide till platser, miljöer och fenomen i landskapet. Följ med till spetälskehospitalet i Kronoby, till Skatan i Jakobstad, Varggrottan i närheten av Kristinestad eller varför inte till Vasas populäraste badstrand Sandö!

Detta kostnadsfria häfte är en del i serien Författarnas Österbotten. Serien ges ut av KulturÖsterbotten vid Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur som en del av litteraturprojektet Brösttoner:

www.kulturosterbotten.fi/brosttoner

KulturÖsterbotten

KulturÖsterbotten är en del av Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur

ISSN: 1798-0801